

FİKRET TÜRKMEN ARMAĞANI

Editörler:

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN
Yrd. Doç. Dr. Metin ARIKAN

Düzenleme Kurulu:

Prof. Dr. Mustafa CEMİLOĞLU
Prof. Dr. Zeki KAYMAZ
Prof. Dr. Metin EKİCİ
Doç. Dr. Alimcan İNAYET
Arş. Gör. Özgür AY
Arş. Gör. Ferah TÜRKER

Dizgi – Yazı İşleri:

Arş. Gör. Özgür AY

ISBN: 975-00740-0-9

Baskı Adedi: 500

Baskı Tarihi: Aralık 2005

Basım Yeri: KANYILMAZ MATBAASI
Sanat Caddesi 609 Sokak No: 13 Çamdibi - İZMİR
Tel: 0.232 449 14 43

BİR KIBRIS MASALINDA KIBRIS AĞZI'NIN FONETİK ÖZELLİKLERİ

Erdoğan SARACOĞLU*

Giriş

Bu çalışmamızda, halk ağzından derleyip yazıya geçirdiğimiz bir Kıbrıs Masalındaki fonetik özellikler üzerinde duracağız. Çalışmamızda, Türkiye Türkçesi'nin yazı dili (İstanbul Ağzı) esas alınarak, Kıbrıs Masalında görülen ses değişiklikleri, sözcükler üzerinde karşılaştırmalı olarak gösterilmiş, böylece Kıbrıs Ağzı'nın fonetik özellikleri saptanmaya çalışılmıştır.

I. Kıbrıs Ağzı

Tarihsel gelişim ve bölge etkisiyle, bir anadilin lehçesi içinde ses ve yapı bakımından görülen yöresel küçük ayrılıklara "Ağız" dendiğini biliyoruz. Ağız özellikleri yazı dilinde değil, ancak konuşma dilinde görülebilir.

Her ulus dilinin ve kültürünün bir başkenti vardır. Türkçe'nin İstanbul, İngilizce'nin Londra, Fransızca'nın Paris ve Almanca'nın Berlin gibi. Kültür başkentlerinden uzaklaştıkça ağız ayrılıkları artar.

Türkiye Türkçesi'nde de bölgeler arasında seslerin çıkışları, sözcüklerin söylenişleri ve cümle düzeni bakımından önemli ayrılıklar vardır.

İstanbul Ağzı'nın g sesini Rizeli c'ye çevirir: *geldim > celdum; gittim > cittum*

Orta Anadolu Ağızlarıyla, Kıbrıs Ağzı'nda sözcük başlıklarındaki k'ler genellikle g sesine döner: *Konya > Gonya; kalem > galem; kız > gız gibi.*

Kayserili, ö sesini o sesine yaklaştırarak "Gozünü seveyim" der.

Rumeli Türklerinin birçoğu devrik cümle kullanırken, sözcük başındaki h-leri de atarak, "Aber yollarım Asan'a" der.

Ağız ayrılıklarını incelemek isteği bizde son 50 yıldır oldukça artmıştır. Bu incelemelerden dil bakımından olduğu kadar, sosyal bilimler bakımından da büyük yararlar elde edilecek, Türk Tarihi daha çok aydınlanacaktır.

Ancak bugün toplumda okur-yazar oranının artması ve kulağa hitap eden kitle iletişim araçları radyo ve televizyonun toplum yaşamında önemli bir yer tutması, ağız ayrılıklarını gittikçe azaltmaktadır.

Kıbrıs Ağzı, Anadolu Lehçesi'ne bağlıdır. Ağzımızda, Anadolu Lehçesi'ndeki ağızlardan çeşitli özellikler görülmektedir. Bu durum, 1571'de, Kıbrıs'ın Osmanlılar tarafından alınışıyla, Anadolu'nun çeşitli yörelerinden Kıbrıs'a iskân için gönderilen atalarımızın, ağız özelliklerini Kıbrıs'ta da yaşatmalarından doğmuştur. Tarih kaynaklarından ve dil araştırmalarından çıkardığımız sonuca göre, Kıbrıs Türkleri'nin kökeni, Kıbrıs'ın bayındırlığı ve adadaki Türklerin yoğunlaştırılması amacıyla devlet eliyle önceleri Konya çevresinden, daha sonra da İçel, Antalya, Yozgat ve Alanya gibi yerlerden Kıbrıs'a gönderilen atalarımızla, Şamlu, Kara Hacılı, Eski Yürük, Şeyhlü, Kiseoğlu, Batralı, Senedlü, Çıblaklu, Cırid, Gedikli, Toslaklı, Saçı Kara, Dirümlü ve Kaçar Halil gibi yine devlet tarafından "Sürgün Hükümü" uyarınca Kıbrıs'a gönderilen, yürük aşiretlerine dayanmaktadır.

* Öğr. Gör., Yakın Doğu Üniversitesi.

II. Metin

Bu bölümde Kıbrıs Ağzı'na bağlı kalarak yazıya geçirdiğimiz ve 1980'de I. Baskısı, 1992'de de ikinci baskısı yapılan "Kıbrıs Ağzı" adlı kitabımızın Metin Derlemeleri bölümünde yayınlanan "On İki Gardaş Meseli" adlı masalımızı sunacağız. Bu masal, 1971 yılında ses alma aygıtı ile Halil Ali'den tarafımızdan derlenmiştir. Kaynak kişi, 1971 yılında 54 yaşındaydı ve okuma yazma bilmiyordu.

Bilindiği gibi halk edebiyatımızın zengin ürünlerinden olan masallarımız, toplum geleneklerini, düşünüş tarzını ve hayal gücünü kuşaktan kuşağa aktarır. Kıbrıs Türk Masalları'nın Kıbrıs Türk Edebiyatında önemli bir yeri vardır.

Ancak bugün teknolojinin ilerlemesi ve toplumumuzun kültür düzeyinin yükselmesi, anonim halk edebiyatımızın sevilen ürünlerine karşı gösterilen ilgiyi gittikçe azaltmaktadır. Eskiden kış gecelerinin vazgeçilmez unsuru olan masalların yerini artık televizyondaki dizi filimler almıştır.

Günümüz çocuğu, masaldan çok bilgisayar oyunundan zevk almaktadır. Elektronik oyuncularla oynayan çocuklarımızın artık masallardaki cin ve perilerle uğraşacak, şehzadelerin maceralarıyla hülya âlemlerine dalacak zamanları yoktur. Bu nedenle Kıbrıs'ta masal söyleme geleneği yavaş yavaş unutulmaktadır.

Şimdi isterseniz masal söyleme geleneği üzerinde kısaca duralım.

Kıbrı'ta masal sözcüğü yerine "mesel" sözcüğü kullanılmaktadır. Masallar daha çok genellikle yaşlı kadınlar tarafından geceleri çocuklara söylenmektedir. Masal söyleyen bu kadınlara, "meselci nene", "meselci kadın" ya da "meselci aba" denmekteydi. Masal derlemeleri yaparken karşılaştığımız bazı kaynak kişiler, eskiden köy kahvehanelerinde halk hikâyeleri anlatan bazı meddahların da, arada bir masal anlattıklarını söylediler. Masal anlatan kadınlara, para veya armağan verilmezdi. Ancak masal anlattığı evde, ev sahibi tarafından ağırlandı. Devamı sonraki günlerde anlatılan bazı masallar da vardı. Karşılaştığımız kaynak kişiler, bu tür masallara özel bir ad verilmediğini belirttiler.

On İki Gardaş Meseli

Zamanın birinde bir adam varmış. Bu adamın on iki evladı varmış. Çocuklarının ikincisi oğlan, diyerlerinin hepsi kızmış. Çocukları anaları bir gün hasdalanmış, çoğ geçmemiş hasdalıktan gurtulamayarak ölmüş. Çocuklar galmış ögsüz.

Gel zaman git zaman, herif gagdı evlendi. Övey ana, çocuklara eyi muamele edmez, çocukları görmeg isdemez. Her gün çocuklara zobba çekermiş. Onnara müstekil gahir tazaka edermiş.

Bir gün kadın logma bişirir. Logmaları çocuklara vereceg deyil ya, gakar küpün içine saglar. O gün da düyün varmış, düyüne gider. Çocuklar, övey anaları gidinca, logmaları bulullar; oturullar hep yellar.

Gece kadın eve gelir, bakar ne bagsın, logmalar yog. Çocuklara: "Nabdiñiz be logmaları?" der. "Yedig" dellar. Biraz sora, adam gelir eve. Kadın: "Ben bu çocukları isdemem. Ne yaparsañ yab, bu çocukları başımdan defet. Ya onnar gider, ya da ben" der. Nabsın adam razı olur. Çocukları toblar başına: "Yarın sizi dağa götürereğim odun keselim. Sonra da çarşıya götürüb satarım" der.

Sabah olunca gabacığını doldurur, yemeğini de alır yanına, çocukları götürür dağa. Onnara: "Aha bu ağaşları geceye gadar keseceğsiñiz. Ben da bu tepenin arkasındaki ağaşları keseyim. Gece olunca yanıñıza gelirim" der. Gabağı da alır, tepenin arkasına gider. Tepenin arkasındaki bir ağaca asar su gabacığını. Rüzgâr esinca, gabag tag tag ağaca vurur. Çocuklar da beller bubaları ağaş keser.

Neyisa güneş dulunur, ne buba var ne muba. Çocuklar: “Gidelim bakalım bubamıza” deller. Tepenin arkasına bakallar, babaları yok. Ağaçda sallanan su gabacığını görüller, anallar:

“Vay bubacıg bubacıg
Tag tag eder gabacıg
Bizi bırakıb da geçen bubacıg”

deller. Yol sokag bilmedikleri için döneller bir ağacın altına yatıllar.

Ertesi gün gakallar. Egmeğ yok, su yog. Ne yeyceğler, ne içecekler? . En büyükleri olan kız çıkar tepeye edrafa bakar. İleride bir duman görür. Gider gider, ateşi bulur. Bakar gözü görmez bir döv garısı deyirmende şeker yarar. Yanında bir tahda egmeğ, gazanda da çocuk eti bişer. Döv garısı da cag cag sakız çiyner. Gız, yavaşcacıg tahdadan egmeğ, gazandan da çocuk eti çalar. Gaçar gider gardaşcıklarının garnını doyurur.

Devrisi sabah gene acıkıllar. Eh, yeycek bişey yog. Gız nabsın, gene gider döv garısının yanına. Sezdirmeden egmeğ ve et alır. Canı şeker da çeker. Döv garısının gucağından şeker çalmag ister. Döv garısının gözü görmez ama, gızın kokusunu alır. “Yaban eti tüter” deyeregden kapar gızı. Gız yalvarır. Halını annadır: “Dağda on iki gardaş aş galdıg, acı bize” der. O da: “Al gardaşcıkların böyce bura gel. Buraşda egmeğ yemeğ çok, yesinner” der, gandırır gendini.

Gız, güneş dulumu alır gardaşcıklarını döv garısının yanına gider. Yeller, içeller garnılarını doyurullar. Döv garısı dutar gendilerini bir mahraya götürür. “Aha buracıgda yatacagsıñız” der. Gendi da mahrada galır. Sabaha yakın gakar en güçüg çocuğu yer.

Devrisi gün abaları gakar bakar en güçüg gardaşı yog. “Hah, galiba döv garısı en güçüg gardaşcığımızı yedi. Eh, gayrı her gün birimizi yeyib bitireceğ” der. Oğlan gardaşına meseleyi açar. O gece oğlanın gız bir daş bulullar, mahranın bir yerine vura vura delig açarlar, deligden kaçallar.

Gideller gideller, düz bir ovaya geliller. Bakallar bir çuban davarıyanan ovada. Başllar çubanı daşa dudmaya. Lakin addıgları daşlar hep para olur. Çuban da: “Atıñ yavrularım atıñ” der. Onnar addıgca daşlar heb para kesilir. Neyisa gideller çubanın yanına. Çuban der: “Ne dilersıñiz benden? ”. Onnar da: “Aha bu paraları al, davarıñı bize ver” deller. Çuban gabul eder; alır parayı, bırakır davarı gendilerine. Meyer davarın köpeği yogmuş, onun yerine davarı begleyen üş dane aslan varmış. Alıllar davarı ve aslanları, gideller ovada daşdan bir ev yapallar içine oturullar.

Oğlan ovada davar begler, gız evde ev işi yapar, yemeğ bişirir, geçinir gidellermiş. Bir gün gız evde hellim yaparmış. Hellim suyunu süzmüş süzmüş, su gidmiş bir dövün mahrasına gadar. Döv, hellim kokusunu alır, suyu takib edereg gızın evini bulur. İçeri girer. Gıza: “Sen bu evde yalnız galıñ?” der. Gız da: “Yog, gardaşıım çubandır ovada davar begler, ben da onun yemeğini bişiririm” der. Döv gızın güzelliği garşısında yumuşar. Ona: “Gardaşıñı öldürürsam, kemiglerini saña getirirsam, baña yasdıg yaparmıñ? Yaparsañ ben da seni garılığa alayım, garım olasıñ” der. Gızın göynü de dövü beğenir. “Gabul” der, “Gardaşıımı öldür”.

Neyisa, döv gider ovaya gızın gardaşıını bulur. “Şimdi seni buracıgda öldüreceğim, kemiklerini da yasdıg yapıb gızgardaşıınınan evleneceyim” der. Oğlan şaşırır, sonra gendini toblar ve döve: “Saña iki çift sözüm var. Bırag çıkayım ağaca söyleyim sana da neyisa efgârın yab” der. Oğlan çıkar ağaca: “Haydeyiñ aslanarım bu döv beni yeyceğ, o beni yemeden siz onu yeyiñ, her parçasını gulağım gadar ediñ” der. Aslanar dövün üsdüne hücum eder. Her parçasını oğlanın gulağı gadar edeller, yeller bitiriller. Oğlan ener ağaşdan aşşa, toplar dövün kemiglerini gider eve. Gızgardaşıına: “Böyle böyle mesele...” der. Gız dövün ölümüne üzülür, gakar kemiklerini toplar yasdıg yapar.

Çog uzadmayalım, devrиси günü oğlan ovadan yorgun argın eve gelir. Yasdığı da oraşda minderin üstünde dayalı durur. Diyenmeg için oturur mindere, gañrılır arkasını da dayar yasadığa. Yasdığı içindeki kemig batar oğlanın boş yerine. Oğlan düşünca bayılır. Gız: “Aman gardaşım öldü, aman gardaşım öldü” deyereg oğlanı alır götürür havlıya gömer. Gız galır evde yalnız.

Günner geçer, artıg gız ne gendine ne de hayvannara bakar. Gendi da hayvannar da galır aç. Aslannar bir gün deller: “Gidelim ağamızı çıkaralım mezardan, ölmediysa annadalım halımızı da belkim o bizim garnımızı doyurur. Yogsa bu gız bizi aşılgdan öldüreceg”. Gideller oğlanı mezardan çıkarıllar. Bir da ne baksınlar, oğlanın boş yerine dövün kemiği gömülü. Çekinca çıkarıllar kemiği. Oğlan: “Hapşu” der, hapşırarag uyanır. “Noldu baña” der. Aslannar da gendine her şeyi annadarag dövün kemiğini gösteriller. Oğlan hemen meseleyi çakar: “Demeg gızgardaşım dövü sevib, benim ölümüne göz yumdu ha” der. Hemen aslannarını yolladarag gızgardaşını parçaladır.

Gel zaman git zaman, aslannarın yavrıları olur. Oğlan, aslan yavrısını satar, bir gartal yavrısı alır. Gartal böyüyünca boş vakıtlarında gartalin üstüne binip gezmelere çıkar. Her bir yeri dolaşır. Bir gün padişahın gonağının üstünde uçarkana, padişahın gızını görür. Birbirlerini beyenirler. Gıza der: “Baña gaçañ?”. Gız da: “Gaçarım ya” der. Oğlan da dakınca gancasına gızı, kapar götürür evine.

Padişah, gızını gaybedinca deli olur: “Gızımı kim bulur da baña getirirsa, ona gızımı da tahdımı da vereceyim” der. Oğlan bu haberi duyunca gızı kaptığı gibi götürür padişaha. Padişah da sözünde durarak gızınan oğlana kırğ gün kırğ gece düyün derneg yaparag onnarı evlendirir.

Onnar murad alıb verirkana ben da bagdım da geldim. Gelirken yolda bir elma buldum. Yarısını ben yedim, yarısını da bu meseli diyeyennere verdim.

III. Masalda Görülen Fonetik Özellikler

Masalda görülen fonetik özellikleri ünlüler ve ünsüzler olmak üzere iki ana başlık halinde inceleyeceğiz.

A. Ünlüler

a. Ünlü Değişmeleri

1- Düz Ünlüler Arasında Görülen Değişiklikler

Sözcük ortası : -a->-e- *masalı > meseli; verirsen > verirsañ*

-e->-a- *uçarken > uçarkan; getirirsem > getirirsam; öldürürsem > öldürürsam*

Verirsen, getirirsam ve öldürürsam örneklerinde büyük ünlü uyumunun bozulduğunu, Türkiye Türkçesi yazı dilinde büyük ünlü uyumunu bozan –ken ulacının ise Kıbrıs ağzında uyuma uyduğunu görüyoruz.

Sözcük sonu : -e->-a *getirirse > getirirsa; ölmediyse > ölmediysa; çekince > çekinca; büyüünce > büyüünca; kaybedince > gaybedinca; neyse > neyisa; düşünce > düşünca (eylem); gidince > gidinca; esince > esinca; (ben) de > (ben) da*

Örneklerden görüleceği gibi bileşik zamanlı fiillerde kullanılan –se/-sa şart eki ile –ince/-ünce ulaç ekleri de Kıbrıs Ağzı’nda büyük ünlü uyumunu bozmaktadır. Ayrıca ben sözcüğü ile birlikte kullanılan “de” bağlacı da Kıbrıs Ağzı’nda “da” şeklinde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Sözcük başı	: i->e-	iner > ener; iyi > eyi
Sözcük ortası	: -i->-e-	yine > gene; diyerek > deyereg; yiyecekler > yeyecekler;
	-i->-ı-	halini > halını
Sözcük sonu	: -i>-i	arkasındaki > arkasındakı; halini > halını

Yukardaki örneklerde görüleceği gibi Türkiye Türkçesinde uyumu bozan “halini” ve “arkasındaki” sözcükleri Kıbrıs Ağzı’nda uyuma uymaktadır.

2. Yuvarlak Ünlüler Arasında Görülen Değişiklikler

Sözcük başı	: ü->ö-	üvey > övey
Sözcük ortası	: -o->-u-	çoban > çuban
	-ü->-ö-	büyüünce > böyüünca

3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

Sözcük ortası	: -a->-u-	baba > buba
	-e->-ö-	dev > döv

4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

Sözcük ortası	: -u->-ı-	avluya > havlıya; yavruları > yavruları
---------------	-----------	---

Bilindiği gibi dilimizde Küçük Ünlü Uyumu’na göre, düz ünlülerden sonra yine düz ünlüler gelir. Daha çok Türkiye Türkçesi döneminde Türkçemizde kullanılmaya başlanan Küçük Ünlü Uyumu Kuralı, yeni olduğu için, henüz Büyük Ünlü Uyumu gibi yaygın değildir. Bu nedenle Türkiye Türkçesinde bu kurala aykırı olan birçok sözcük vardır. Bu sözcüklerden bir tanesi de avlu sözcüğüdür.

Avlu sözcüğü yukarıdaki örnekten de görüleceği gibi havlı şeklinde olup, Kıbrıs Ağzı’nda Küçük Ünlü Uyumu’na uyar. Aslında bu fonetik özellik, Kıbrıs Ağzı’nın belirgin bir özelliğidir. Çünkü metinde tek örnek olarak saptadığımız bu özelliğe Kıbrıs Ağzı’nda çok rastlanmaktadır. İşte örnekler: çamur > çamır; havuz > havız; tavuk > tavıg; karpuz > karpız; kavun > gavın; kabuk > gabıg; kavır > gavır.....vb.

b. Ünlü Benzeşmesi (Asimilasyon)

Bir sözcükte sesin, başka bir sesi kendisine benzetme etkisidir.

1. İlerleyici Benzeşme

Sözcükte önceki sesin sonraki sesi etkilemesidir.

a-e->a-a uçarken > uçarkan

2. Gerileyici Benzeşme

Sözcükte sonraki sesin önceki sesi etkilemesidir.

i-e>e-e yine > gene; iner > ener

c. Ünlü Benzeşmezliği (Disimilasyon)

Bir sözcükte bulunan, aynı veya benzeri seslerden birinin değişikliğe uğramasıdır. Şu örneklerde görüldü:

a-e>u-a baba > buba

i-i>e-i iyi > eyi

c. Ünlü Türemesi

Sözcük başında: avluya > havlıya

Sözcük ortasında: yalnız > yalınız; varmış > varımış; kızmış > gızımış; neyse > neyisa

Sözcük sonunda: uçarken > uçarkana; verirken > verirkana

d. Ünlü Düşmesi

Sözcük başında: Metinde görülmedi.

Sözcük ortasında: yiyecek > yeyeceg; bırak > brag; bıraktım > bagdım; uzatmayalım > uzadmayalım

Sözcük sonunda: aşağı > aşşa

B. Ünsüzler

a. Ünsüz Değişmeleri

1. Sert Ünsüzlerin Yumuşaması

Kıbrıs Ağzı'nın en belirgin fonetik özelliğidir.

Sözcük ortası: -ç->-c- yavaşça > yavaşca; kardeşçiklerinin > gardaşçıklarının; attıkça > addıgca

Yukarıdaki örnekler, Türkçemizin Sessiz Benzeşmesi kuralına aykırıdır. Sert ünsüzlerden sonra, yine sert ünsüzlerin gelmesi gerekirken, yukarıdaki örneklerden de görüleceği gibi ş'den sonra c gelmektedir.

Sözcük başı: k->g- kendini > gendini; kızmış > gızmış; kalmış > galmış; kalktı > gagdı; kahır > gahır; kabacığını > gabacığını; kadın > gadın; kaçan > gaçan; kazanda > gazanda; karısı > garısı; kabul > gabul; karnını > garnını; kalır > galır; kucığından > gucağından; kardeş > gardaş; kaldığı > galdığı; kurtulamayarak > gurtulamayaraq; kaçarlara > gaçallar; karşısında > garşısında; kadar > gadar; kızkardeş > gızgardaş; karılığa > garılığa; küçük > gücüğü; kulağım > gulağım; kartal > gartal; kandırır > gandırır; kaçarım > gaçarım; kancasına > gancasına; kaybedince > gaybedince; kızkardeşin ile > gızgardaşıñınan

Sözcük başındaki k->g- değişikliği, Kıbrıs Ağzı'nın en belirgin fonetik özelliğidir. Masalın 30 sözcüğünde saptadığımız bu ses özelliği, daha çok kalın sıradan olan sözcüklerde görülmektedir.

Sözcük ortası: -k->-g- *yokmuş > yogmuş; çocuklarının > çocuglarının; hastalıktan > hastalıgdan; baksın > bagsın; öksüz > ögsüz; kalktı > gagdı; lokma > logma; saklar > saglar; keseceksiniz > kesecegsiünüz; bilmedikleri > bilmedigleri; içecekler > içecegler; yiyecekler > yiyecegler; delikten > deligden; bekler > begler; bekleyen > begleyen; attıkça > addıgca; efkâr > efgâr; kemiklerini > kemiglerini; açlıktan > açlıgdan*

Sözcük ortasındaki -k->-g- değişikliğine, masalın 18 sözcüğünde rastlanmıştır.

Sözcük sonu: -k->-g *kurtulmayarak > gurtulmayarag; görmek > görmek; verecek > vereceg; yedik > yedig; sokak > sokag; çocuk > çocug; ekmek > egmeg; yemek > yemeg; dernek > derneg; yastık > yasdıg; delik > delig; kaldık > galdıg; bırak > bırag (bag); bitirecek > bitireceg; yaparak > yaparag; artık > artıg; öldürecek > öldüreceg; kırk > kırg*

Sözcük sonundaki -k->-g değişikliği ise metnin 18 sözcüğünde saptanmıştır.

Sözcük başı : p->b- *pişer > bişer; pişirir > bişirir*

Sözcük ortası : -p->-b- *hepsi > hebsi; toplar > toblar; kaptığı > kabdığı; sopa > zobba*

Sözcük sonu : -p->-b *yap > yab; götürüp > götürüb; bırakıp > bırakıb; hep > heb; yiyip > yeyib; takip > takib; yapıp > yapıb; sevip > sevib; binip > binib*

Sözcük başı : s->z- *sopa > zobba*

t->d- *tane > dane; taş > daş; tutmaya > dutmaya; taştan > daşdan; takınca > dakinca; tutar > dutar*

Sözcük ortası : -t->-d- *hastalıktan > hasdalıkdan; etmez > edmez; etraf > edraf; tahta > tahda; ister > isder; taştan > daşdan; tutmaya > dudmaya; istemez > isdemez; yastık > yasdıg; attıkları > addıkları; üstüne > üsdüne; gitmiş > gidmiş; uzatmayalım > uzadmıyalım; açlıktan > açlıgdan; kaptığı > kabdığı; tahtımı > tahdımı*

Sözcük ortasındaki -t->-d- değişikliğine, masalın 16 sözcüğünde rastlandı. Ç, h, p, s, ş gibi sert ünsüzlerden sonra gelen t harfinin d'ye dönüşmesiyle yine sessiz uyumunun bozulduğu görülmektedir.

Sözcük sonu: -t->-d *git > gid; defet > defed; murat > murad*

2. Yumuşak Ünsüzlerin Sertleşmesi

Sözcük ortası: -ğ->-h- *mağra > mahra*

3. Sert Ünsüzlerde Görülen Değişiklikler

Sözcük ortası: -ç->-ş- *geçmemiş > geşmemiş; ağaçları > ağaşları*

Sözcük sonu: -ç->-ş *üç > üş; aç > aş*

4. Yumuşak Ünsüzlerde Görülen Değişiklikler

Sözcük ortası: -ğ->-y- *beğenir > beyenir; diğer > diyer; düğün > düyün; evleneceğim > evleneceyim; yemeğini > yemeyini; öldüreceğim > öldüreceyim; keseceğim > keseceyim; değil > deyil; değirmende > deyirmende; götüreceğim > götüreceyim*

-n->-ñ- *bana > baña; sana > saña; ne yaptınız > nabdıñız; keseceksiniz > keseceğsiñiz; yanınıza > yanıñıza; dilersiniz > dilersiñiz; kardeşçiklerini > gardaşçıglarıñı; yatacaksınız > yatacagsıñız; kemiklerini > kemiğleriñi*

Türkiye Türkçesi'nin yazı dilinde kullanılan n ünsüzünün, ñ ile yer değiştirmesi olayı da Kıbrıs Ağzı'nın ilk bakışta göze çarpan belirgin fonetik özelliklerindedir.

Sözcük sonu: -n->-ñ *yaparsan > yaparsañ; atın > atıñ; olası > olasıñ; yiyin < yeyiñ; yapar mısın? > yaparmıñ? ; (yanlız mı) kalıyorsun? > (yalnız) galıñ? ; edin > ediñ*

-z > -g *satarız > satarıg*

Sözcük başı : y->g- *yine > gene*

b. Ünsüz Benzeşmesi

1. İlerleyici Benzeşme

nl > nn *anlarlar > annarlar; onları > onnarı; anlatır > annadır; yesinler > yesinner; aslanları > aslannarı; baksınlar > bagsınnar; gelenleri > gelenneri; günler > günner; hayvanlar > hayvannar*

2. Gerileyici Benzeşme

ç-ş>ş-ş geçmemiş > geçmemiş

rl > ll *bakartlar > bakallar; başartlar > başallar; alırlar > alıllar; yapartlar > yapallar; bitirirler > bitiriller; çıkarırlar > çıkarıllar; gösterirler > gösteriller; bulurlar > bulullar; otururlar > oturullar; yerler > yeller; görürler > görüller; gelirler > geliller; derler > dellar; yatırlar > yatıllar; açartlar > açallar; kaçartlar > kaçallar; doyururlar > doyurullar; acıkırlar > acıkıllar*

c. Ünsüz Benzeşmezliği

Metinde görülmedi.

ç. Ünsüz Üremesi

Sözcük başında: *avluya > havlıya*

Sözcük ortasında: *burada > buraşda; orada > oraşda; sopa > zobba*

Sözcük sonunda: *belki > belkim*

d. Ünsüz Düşmesi

Sözcük başında: Metinde görülmedi.

Sözcük ortasında: *kalktı > gagdı; kalkar > gakar; birşey > bişey; abla > aba; sonra > sora; bıraktım > bagdım*

Sözcük sonunda: *çift > çif*

Kaynaklar

BANGUOĞLU, Tahsin: Türk Grameri (sesbilgisi), TTK Basımevi, Ankara 1959.

BEDEVİ, Vergi: Kıbrıs Tarihi, KTTK Yayını, Halkın Sesi Matbaası, Lefkoşa 1966.

EREN, Hasan: Kıbrıs'ta Türkler ve Türk Dili, TDEA Enstitüsü Türkoloji Dergisi, C. I, S. I, A. Ü Basımevi, Ankara 1994.

HATİBOĞLU, Vecihe: Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü, 3. Baskı, AÜDTCF Yayını, A. Ü Basımevi, Ankara 1978.

SARACOĞLU, Erdoğan: Kıbrıs Ağzı, 2. Baskı, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayını, TTK Basımevi, Ankara 1992.

SARACOĞLU, Erdoğan: Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru, 2. Baskı, Yakın Doğu Üniversitesi Yayını, YDÜ Matbaası, Lefkoşa 1996.

TANSU, Muzaffer: Durgun Genel Ses Bilgisi ve Türkçe, TDK. , TTK Basımevi, Ankara 1963.

ÜÇOK, Necip: Genel Fonetik, DTCF Yayını, İbrahim Horoz Matbaası, İstanbul 1951.